

опыт разработки парадигмы. – Ростов н/Д.: Издательство Ростов. Гос. Ун-та, 2000. – 352 с.

6. Зеер Э.Ф., Романцев Г.М. Личностно-ориентированное профессиональное образование//Педагогика, 2002. – С.16-21.
7. Савченко О.Я. Ознаки особистісно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць/ Ред... кол.: Н.В. Гузий (відп. Ред.) та ін. – К.: УДПУ, 1997. – С. 3-8.

Л.О.Савченко

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

В статье рассмотрены проблемы педагогической диагностики, и влияние на развитие творческих способностей студентов в процессе обучения в высшей школе.

In article problems of pedagogical diagnostics, and influence on development of creative abilities of students are considered during training in the higher school.

Постановка проблеми. У період становлення національної системи освіти особливого значення набувають питання використання діагностичних методик у вищій школі. Педагогічна діагностика як система методів і засобів створює основу для виявлення труднощів у роботі, дозволяє визначити сильні чи слабкі сторони педагогічної діяльності, накреслити оптимальні шляхи подальшого розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців. Отже, існує реальна потреба суспільства в розвитку інтелектуального потенціалу та розвитку творчих здібностей кожної людини. І найважливіша роль у цьому процесі належить впровадженню в практику вищої школи – діагностичних методик.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічною діагностикою займалися такі вчені і визначили її М.М.Обозов (процес аналізу результатів особистості), В.І.Зверов (визначення рівня педагогічних явищ), Л.М.Денякін (розпізнання творчого потенціалу особистості).

Нині розробленням цієї проблеми займаються М.М.Ржецький, Ю.І.Мальований, Н.М.Розенберг, В.І.Бондар, І.В.Распопов, І.Є.Булах, Л.Л.Момот, О.А.Козаков, С.У.Гончаренко

та інші українські дослідники. Вони започаткували новий підхід до аналізу педагогічних явищ і процесів якості освіти, що ґрунтуються на знаннях закономірностей та умов їх функціонування. Вивчаючи роботи вчених Р.Г.Вітупака, К.М.Гуревича, П.І.Підласого, Л.М.Гріднана, О.Г.Шмельова та інших, ми дійшли висновку, що педагогічна діагностична – це система способів, процедур, методика, методів висвітлення обставин, умов і чинників функціонування педагогічних процесів, установа ефективних наслідків щодо заходів, які передбачаються або здійснюються.

Метою статті є розкриття сутності педагогічної діагностики та її вплив на розвиток творчих здібностей майбутніх вчителів.

Результати дослідження. Педагогічна діагностика припускає розпізнавання стану певного об'єкта або системи шляхом швидкої реєстрації його суттєвих параметрів і наступного ставлення до певної діагностичної категорії з метою прогнозу поведінки в бажаному напрямку. Загалом дослідження розвивалися в традиційному діагностико-прогностичному напрямі вивчалися проблеми тестування, планування, проектування, організації та контролю навчально-виховного процесу, підвищення кваліфікації педагогів та встановлення рівня їхньої професійної підготовки. Розвиткові педагогічної діагностики сприяло впровадження у навчально-виховний процес комп'ютерів. Якщо раніше педагоги змушені були комплексно аналізувати ситуації з величезними затратами зусиль і часу, та ще й не завжди результативно, то із застосуванням спеціалізованих експертних систем на основі швидкодіючих ЕОМ діагностування та експертиза найскладніших ситуацій, об'єктів, намірів перетворилися на буденну процедуру професійного аналізу.

Тому можна стверджувати, що педагогічна діагностика покликана обслуговувати навчально-виховні проекти – від їх зародження до завершення, від задумів до наслідків реалізації.

У діагностиці важливо не тільки побачити сам результат, але й вибудувати динаміку його зміни. Діагностика й оцінка ефективності діяльності педагога містить такі завдання: 1) всебічне вивчення особистості; 2) самоаналіз; 3) аналіз ефективності навчально-виховної діяльності педагогів. У психолого-діагностичній літературі існує значна кількість різних підходів до

діагностування. Це може бути оцінка за певними критеріями й параметрами самого педагога (самодіagnostика); колегами педагогічного колективу; батьками; групою експертів; адміністрацією навчального закладу; спеціалістами й методистами органів освіти.

Діagnostика професійної компетентності педагога й зростання його педагогічного потенціалу буде сприяти визначенню перспективних ліній в розвитку колективу; напрямку й перспектив професійного зростання й творчого потенціалу; зміцнення адекватної професійної самооцінки.

Діagnostика, що складається із вивчення, порівняння, аналізу, інтерпретації та наочного, по можливості, зображення досліджуваного проекту це лише перший етап процедури передбачення. З ним органічно пов'язаний наступний - прогнозування розвитку подій та майбутніх наслідків у тих чи інших умовах.

Прогноз – унікальний засіб, що дає можливість довідатися про майбутній перебіг подій, зняряддя для контролю швидкоплинних ситуацій та спрямування їхнього руху в бажане річище. У цьому слові старогрецького походження “гнозис” означає “знання”, а префікс “про” вказує на “випередження”. Набуття “випереджаючих знань” – головна суть і призначення прогнозування. Інформація про те, чого ще нема, але має настати, здавна прирівнювалася до найдорожчого скарбу, бо тому, хто нею володіє, не страшні ніякі несподіванки: належна підготовка до прийдешнього гарантує успіх за будь-яких умов.

При повному діагностуванні проектується зміна деяких загальних показників під впливом максимальної кількості діючих факторів, а при аспектному – найбільш важливі фактори аналізуються вибірково.

Основним у діагностиці є тестовий метод. Цей різновид експериментального методу, використовуючись як система стандартизованих текстових завдань, дає змогу трансформувати якісну сутність педагогічних явищ у кількісну і на цій основі здійснювати їх ґрунтовний якісний аналіз (за А.В.Фурманом).

Вивчаючи проблему творчих здібностей майбутніх вчителів ми прийшли до висновку, що творчі здібності характеризуються як властивості особистості, що забезпечують

успіх у будь-якій діяльності. Психологи розглядають творчі здібності, як загальні, що є основою для розвитку спеціальних здібностей. Дане поняття має складну структуру. Різні вчені включають до нього різні компоненти. Наприклад:

- мотиваційні здібності (допитливість, творчий інтерес, захопленість, емоційність, прагнення отримати високу оцінку);
- інтелектуально-логічні здібності (здібності аналізувати, порівнювати, виділяти головне, описувати явища, процеси, давати визначення, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, систематизувати та класифікувати);
- інтелектуально-евристичні здібності (здібність висувати гіпотези, фантазувати, асоціативне мислити, незалежно судити, критично мислити, оцінювати);
- комунікативні здібності (здібність акумулювати та використовувати творчий досвід інших, співпрацювати, відстоювати свою точку зору та переконувати інших, уникати конфліктів та успішно розв'язувати їх);
- самоорганізаційні здібності (здібність планувати та контролювати свою діяльність, раціонально використовувати час, виявляти вольові зусилля, старанність).

Таким чином, аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам вивести наступне визначення поняття “творчих здібностей” – це здібність до самостійного, нестандартного рішення певних проблем, до оригінального, не шаблонного виконання того чи іншого завдання або створення нового продукту на основі власних роздумів, поглядів.

На етапі констатувального експерименту ми намагалися виявити рівні сформованості творчих здібностей на заняттях з педагогіки серед студентів 1-III курсів. Ми провели анкетування і тестування, дані були занесені до таблиці 1.

Аналіз результатів визначення рівнів сформованості творчих здібностей свідчить про те, що у студентів в одному переважає середній рівень (39,6 %), а також низький (35,6 %). А високий рівень сформованості творчих здібностей засобами діагностичних завдань складає 24,6 %.

Серед студентів немає великих відмінностей між середнім і низьким рівнями. Першокурсники та другокурсники з середнім і низьким рівнями потребують як стимулювання своєї роботи, так і

допомоги у розв'язанні діагностичних завдань.

Таблиця 1

Визначення рівня творчих здібностей студентів (у %)

Рівні	Курси			Загальний показник рівнів
	I	II	III	
Низький	38	34	35	35,6
Середній	37	40	42	39,6
Високий	26	23	25	24,6

У своїй роботі ми провели опитування викладачів та студентів про використання діагностичних завдань на заняттях у вищій школі.

Результати таблиці 2 показують, що студенти на відміну від викладачів не завжди розпізнають проблемне запитання від діагностичних завдань. А це свідчить про те, що викладачі не завжди правильно вміють сформулювати запитання, не вбачають різниці між проблемним запитанням і діагностичними методиками.

Таблиця 2

Використання діагностичних завдань на заняттях у вищій школі (у %)

№ п/п	Запитання	Викладачі	Студенти
1.	Як часто використовуються діагностичні завдання на заняттях у вищій школі	28	2,5
2.	На порівняння різних вправ та ситуацій	29	14,4
3.	Знаходження логічних та причинно-наслідкових зв'язків у педагогічному процесі	15,5	10,6

З метою виявити ставлення викладачів до використання діагностичних методик на заняттях у вищій школі, ми провели анкетування, в яке були включені наступні питання:

1. Як Ви розумієте слова “діагностика” та “діагностичні методики”?

2. Чи вважаєте Ви за необхідне використовувати діагностичні методики на заняттях у вищій школі при визначенні якості знань студентів?

3. Якщо Ви використовуєте діагностичні методики на заняттях, то як часто?

4. Чи дотримуєтесь Ви думки, що використання діагностичних методик в процесі навчання суттєво не підвищать рівень якості знань по предмету?

Результати анкетування показали, що 31 % викладачів знайомі з поняттям “діагностика” та “діагностичні методики”; вони правильно розуміють суть понять та згодні з необхідністю використовувати діагностичні методики в практиці роботи вищої школи. Але, нажаль, у 69 % викладачів, які приймали участь у анкетуванні, присутнє небажання звертати увагу на використання діагностичних методик як засобу підвищення якості знань та розвитку творчих здібностей студентів. Багато викладачів дотримуються думки, що діагностика – це звичайний контроль.

Анкетування і бесіда з викладачами дозволяють зробити висновок: практичне використання в практиці вищої школи діагностичних методик на заняттях має недостатній рівень. У викладачів відсутній творчий підхід до даної проблеми.

Аналізуючи результати констатувального експерименту ми дійшли висновку, що необхідно використовувати діагностичні методики на заняттях вищої школи, які сприяють підвищенню якості знань учнів та розвитку творчих здібностей студентів. А це можливо:

1. при використанні різноманітних методик перевірки знань, контролю, прогнозування.
2. за умови виділення основного змісту навчального матеріалу і розподілення його на логічно завершені частини.
3. При чіткому уявленні педагогом основних етапів організації навчальної діяльності студентів на занятті.
4. При використанні спеціально розроблених творчих завдань, ситуацій.

Висновки. Результати констатувального експерименту свідчать про те, що перевірку у більшості студентів низький та середній рівень сформованості творчих здібностей. Тільки у 24 % студентів був виявлений високий рівень, тоді як низький рівень у

35,6 % студентів.

У дослідженні були висвітлені причини низького рівня сформованості творчих здібностей, серед яких неабияку роль відіграє недооцінка викладачами діагностичних методик, активних форм навчання на заняттях у вищій школі. Більшість викладачів (69 %) не бажають використовувати у своїй практиці діагностичні методики з метою підвищення творчих здібностей студентів. Проблема розвитку творчих здібностей студентів є однією з головних у практиці роботи сучасної вищої школи. До неї звертаються у своїх наукових працях багато педагогів. Бо саме в цьому вони вбачають подальший розвиток суспільства та інтелектуальний потенціал кожної людини. Проблеми використання діагностичних методик на заняттях у вищій школі продовжують залишатися актуальними і потребують подальшого аналізу.

Література

1. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. – К.: Україна, 1998. – 343с.
2. Богоявленская Д.В. Интеллектуальная активность как проблема творчества: Монография. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 265с.
3. Бодрова Е.В., Князева О.Л. Актуальные проблемы развития творческой способности обучения // Вопросы психологии. – 1989. – №1. – С. 174-182.

Н.Б.Гонтаровська

ІННОВАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

В статье раскрывается педагогическая технология создания многофункциональной образовательной среды на уровне общеобразовательного учебного заведения, исследуется её влияние на целостное развитие ребенка.

The article deals with the pedagogical technology of formation of theory functional educational environment as a way of providing general educational institution. Its influence on the child's personal development is researched.

Сучасна школа як соціальний інститут покликана